

Combinatiefuncties voorzien in een behoefte

Violette van Empel

is senior adviseur bij VBS. E-mail: vvempel@vbs.nl

Het kabinet heeft zich eind 2007 samen met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), de gezamenlijke bestuurlijke onderwijsorganisaties, het NOC*NSF en de cultuursector ten doel gesteld tussen 2008 en 2012 tenminste 1.800 combinatiefuncties te realiseren. Dit gezamenlijk streven is vastgelegd tussen genoemde partijen in de bestuurlijke afspraken Impuls brede scholen, sport en cultuur (2007). In 2012 is een uitbreiding gekomen vanuit het ministerie van VWS met als doel 2.900 fte te realiseren. De impuls is vervolgens verder gegaan onder de naam Brede impuls combinatiefuncties.

Samenwerking tussen onderwijs, sport en cultuur heeft in de afgelopen jaren vorm en inhoud gekregen met de realisatie van combinatiefuncties. Deze functies worden vanuit de Brede impuls combinatiefuncties gestimuleerd en komen inmiddels in bijna alle Nederlandse gemeenten voor. Onderwijs is vaak als lokale partner betrokken bij de inzet. In en om de school verzorgen ze sport- of cultuuractiviteiten als onderdeel van het onderwijsprogramma en/of in het naschoolse aanbod. De cultuursector noemt ze cultuurcoaches, in relatie tot sport en bewegen worden ze vaak buurtsportcoaches genoemd en het onderwijs spreekt over de interne cultuur coördinatoren of de vakleerkracht/leraarondersteuner bewegingsonderwijs. Vele varianten in invulling en benaming zijn mogelijk. Het idee achter de functies is dat de werknemer in twee sectoren werkt en één werkgever heeft. Ideaal om vanuit onderwijs verbinding en samenwerking met andere sectoren in de uitvoering vorm te geven.

Oorspronkelijke doelen

De impuls beoogde de realisatie van nieuwe structurele functies, met als doel:

- › het uitbreiden van het aantal brede scholen met sport- en culturaanbod;
- › het versterken van sportverenigingen met het oog op hun maatschappelijke functie en de inzet van sportverenigingen voor het onderwijs, de naschoolse opvang en de wijk;
- › het stimuleren van een dagelijks sport- en beweegaanbod op en rond scholen voor alle leerlingen;
- › het bevorderen dat de jeugd vertrouwd raakt met één of meer kunst- en cultuurvormen en het onder jongeren stimuleren van actieve kunstbeoefening.

Vanaf 2008 zijn de eerste gemeenten gestart. Via een structurele rijksbijdrage ontvangen de deelne-

mende gemeenten middelen om de functies lokaal in te richten. De rijksoverheid draagt circa 20.000 euro per fte bij en het overige deel vult de gemeente of een derde partij, zoals scholen en sportverenigingen en culturele instellingen middels cofinanciering aan.

Uitbreiding naar 2.900 fte

Vanaf 2012 heeft de minister van VWS de impuls uitgebreid en verbreed vanuit het programma 'Sport en Bewegen in de Buurt'. Naast het basisonderwijs, voortgezet onderwijs, cultuur en sport, kunnen de functies sindsdien ook in andere sectoren zoals welzijn, kinderopvang, jeugd(zorg), zorg, ouderen(zorg) en bedrijfsleven/MKB worden ingezet. Deze buurtsportcoaches moeten zowel jong als oud stimuleren om meer te gaan sporten of te gaan bewegen. Vanaf 2012 gaat het als het ware om 1.100 fte extra combinatiefuncties.

Door deze uitbreiding, kunnen in totaal 2.900 fte's gerealiseerd worden. Dit zijn zowel de combinatiefuncties sport, onderwijs en cultuur (cultuurcoaches en combinatiefunctionarissen) als de nieuwe combinatiefuncties die vaak buurtsportcoaches worden genoemd.

De officiële definitie van de combinatiefunctionaris luidt:

'Een combinatiefunctie is een functie waarbij een werknemer in dienst is bij één werkgever, maar gelijk - of in ieder geval voor een substantieel deel - te werk wordt gesteld in of ten behoeve van twee of meer werkvelden/sectoren. Een combinatiefunctie bestaat derhalve uit tenminste twee delen, die binnen- en buitenschools kunnen worden ingezet.'

De officiële definitie van de buurtsportcoach is:

'Buurtsportcoaches zijn combinatiefunctionarissen met als specifieke opdracht het organiseren van een sport- en beweegaanbod in de buurt en het maken van een verbinding tussen sport- en beweegaanbieders en andere sectoren zoals zorg, welzijn, jeugdzorg, kinderopvang en onderwijs. Er is altijd sprake van een combinatie met sport en bewegen.'

Aantal deelnemende gemeenten

94% van de gemeenten neemt momenteel deel aan de Brede impuls combinatiefuncties. Samen gaan zij voor 2.851 fte. Het Rijk draagt hiertoe 57 miljoen euro (40%) bij. De gemeenten zorgen voor de overige 60% cofinanciering. Op bijgaande kaart is de verdeling over Nederland weergegeven.¹

Bron: <http://www.zorgatlas.nl/thema-s/sporten-en-bewegen/beleid/buurtsportcoaches-per-gemeente/#breadcrumb>

Gerealiseerde fte's

Vanaf de start is jaarlijks onderzocht hoeveel functies daadwerkelijk zijn gerealiseerd. De resultaten van de meest recente monitor (BMC Onderzoek, peildatum 1-1-2014) laten zien dat 377 gemeenten samen 2.387 fte hebben gerealiseerd over 2013. Dit is 86% van de normaantallen (2.761,31fte) over 2013. Op het meetmoment hadden de gemeenten 158 fte openstaande vacatures voor de combinatiefuncties. Deze meegenomen, komen de gemeenten gezamenlijk uit op 92%. Met name de gemeenten die nog niet zo lang gestart zijn hebben de beoogde formatieplaatsen nog niet gerealiseerd. In de beginperiode gaat tijd zitten in het regelen van de cofinanciering, de samenwerkingsstructuur, het werkgeverschap en vervolgens het invullen van de beschikbare formatieplaatsen.

In de brief van minister Schippers (VWS) van 3 februari 2015

aan de Tweede Kamer wordt de verwachting aangegeven dat in 2016 naar schatting tussen 4.500 en 5.000 personen als buurtsportcoach actief zijn in Nederland. Gemeenten kunnen deze personen op lokaal niveau inzetten in samenspraak met de samenwerkingspartners uit de betrokken sectoren. De buurtsportcoach/combinatiefunctionaris worden gezien als de 'spin in het web' en brengen verbindingen tussen verschillende sectoren en professionals tot stand.

Verdeling over sectoren

Nog steeds het grootste deel van de combinatiefuncties, namelijk 81 %, wordt ingezet in de oorspronkelijke sectoren: primair onderwijs, voortgezet onderwijs, cultuur en sport. Van de gerealiseerde formatie (bijna 2.400 fte) is 32 % ingezet in het primair onderwijs, 5 % in het voortgezet onderwijs, 34 % in de sportsector en 10 % in de cultuursector. De verdeling over de oorspronkelijke sectoren laat per 1 januari 2014 zien dat 39 % in het primair onderwijs wordt ingezet. Dit is boven de oorspronkelijke doelstelling (34 %) voor het primair onderwijs. Negentien procent van de formatieplaatsen valt onder de categorie 'anders'. Onder deze categorie valt o.a. welzijn, ouderen(zorg), jeugd(zorg), zorg, kinderopvang, bedrijfsleven en overig.

Werkgeverschap

Gemeenten kunnen zelf kiezen bij welke werkgever de combinatiefunctionaris in dienst komt. Dit kan de gemeente zijn, maar ook een zelfstandige stichting, een sportorganisatie, het gemeentelijk sportbedrijf of het primair onderwijs is als werkgever mogelijk. Lokaal verdiepingsonderzoek (Mulier Instituut en Kennispraktijk, 2014) wijst uit dat werkgevers in de sectoren sport en onderwijs het meest worden genoemd. Over 2013 blijkt tevens dat er meer combinatiefunctiona-

De monitor over 2013 laat positieve resultaten zien voor het onderwijs en de inzet in het onderwijs

rissen in dienst zijn gekomen van het primair onderwijs (BMC Onderzoek, 2015).

In de cao po zijn al geruime tijd bepalingen opgenomen voor een dienstverband op basis van de Brede impuls combinatiefuncties (art. 3.28 t/m 3.34 en 4.27 t/m 4.33 van de cao po 2014/2015). Ook het reglement van het Participatiefonds voorziet hierin. Op deze wijze is getracht het werkgeverschap voor de combinatiefunctionaris op basis van de Brede impuls in het primair onderwijs voor werkgevers aantrekkelijk te houden.

Cofinanciering door derden

Het merendeel van de 377 gemeenten heeft de cofinanciering voor 2013 geregeld, zo blijkt uit recent gepubliceerd onderzoek (BMC Onderzoek, 2015). Het aantal formatieplaatsen dat de gemeenten of externe partijen moeten bekostigen (dus 60 % van het totaal aantal formatieplaatsen) is grotendeels gefinancierd. De gemeente financiert over 2013 hiervan 71 % en de externe partijen 29 %. Met name in de gemeenten die later zijn gestart is de cofinanciering door andere partijen (waaronder het onderwijs) hoger. Het Rijk blijft 40 % per formatieplaats beschikbaar stellen. Ook wanneer de gemeente niet langer kan of wil bijdragen blijft een deel gefinancierd vanuit de rijksbijdrage. Er zijn veel goede voorbeelden in het land waar ook het onderwijs, de zorginstellingen, verenigingen van commerciële aanbieders al

jaren meebetalen aan deze functies.

De externe partijen die het meest worden ingeschakeld voor cofinanciering zijn het primair onderwijs en de door de gemeente gesubsidieerde instellingen voor sport, welzijn en cultuur. Commerciële organisaties dragen nog in beperkte mate een steentje bij aan de cofinanciering.

Effecten

In de afgelopen jaren is wat betreft de combinatiefuncties met name de focus gelegd op de buurtsportcoaches. De onderwijssector was bij de uitbreiding naar 2.900 fte niet als directe partner betrokken. Desalniettemin blijven de functies in verbinding met de onderwijssector ingezet worden, zo blijkt uit de recent gepubliceerde onderzoeken. De functies staan door bezuinigingen helaas wel onder druk. Vaak wordt ook onterecht gedacht dat de middelen voor deze functies vanuit het rijk niet structureel zijn.

Voor het onderwijs kunnen deze zogenaamde combinatiefunctionarissen een positieve meerwaarde opleveren. Op uitvoeringsniveau geven ze invulling aan duurzame samenwerking tussen sectoren. Cultuur, sport en bewegen, natuur is zo op een praktische wijze vorm te geven als onderdeel van het onderwijsprogramma en in verbinding met het naschools en buitenschoolse programma. Voor de leerling betekent dit een bekend gezicht in en na school. Brede scholen/IKC's noemen de combinatiefunctionaris ook als succesfactor, aldus het jaarbericht brede scholen en IKC 2013.

De voortgangsrapportage Sport en Bewegen in de Buurt (2014) laat zien dat gemeenten, lokale sport- en beweegaanbieders en partners uit zorg en welzijn elkaar steeds beter weten te vinden in het creëren van passend sport- en beweegaanbod. Sportverenigingen in Nederland werken in

de laatste jaren meer samen met andere organisaties. Vooral met scholen, buitenschoolse opvang en buurt-, wijk- en welzijnsorganisaties. Dit geldt in sterkere mate voor sportverenigingen waarbij een buurtsportcoach betrokken is en voor verenigingen die betrokken zijn bij een aanvraag voor de Sportimpuls.

Onderzoeken en rapporten laten in de afgelopen jaren een positief effect zien van combinatiefuncties in het onderwijs. Enkele effecten in relatie tot de onderwijssector:

1. Brede scholen in het primair onderwijs noemen de komst van de combinatiefunctionaris als een van de succesfactoren bij het functioneren als brede school (De Weerd et al., 2014).
2. De aanwezigheid van de combinatiefunctionaris heeft een duidelijk effect op de aanwezigheid van het sport- en beweegaanbod vergeleken met brede scholen zonder combinatiefunctionaris (Outcome monitor Impuls brede scholen, sport en cultuur van Von Heijden en Van Kalmthout, 2012).
3. Combinatiefunctionarissen hebben een duidelijke rol bij sportactiviteiten die voor leerlingen van scholen door sportorganisaties worden georganiseerd. Scholen en sportorganisaties ervaren een toename in het aanbod van deze sportactiviteiten. Ook de kwaliteit ervan is toegenomen volgens betrokken scholen en sportorganisaties (Verdiepingsonderzoek, Mulier Instituut en Kennispraktijk, 2014).
4. Het aanbod van sport- en beweegactiviteiten is in de ogen van betrokken scholen (ruim de helft tot twee derde) en sportorganisaties (minimaal 70%) toegenomen met de komst van de combinatiefunctionaris/buurtsportcoach.
5. Lokaal ervaren betrokken partners (scholen, sportverenigingen, zorg) dat buurtsportcoaches een rol spelen bij het ontstaan en on-

derhouden van samenwerkingsrelaties. Zo zijn sportverenigingen over het algemeen meer samen gaan werken met andere organisaties, zoals scholen, organisaties voor na- en buitenschoolse opvang en buurt- of welzijnsorganisaties.

6. Een significant hoger percentage verenigingen met een buurtsportcoach werkt samen met andere sportverenigingen, een of meer scholen en organisatie(s) voor NSO/BSO (effectmeting buurtsportcoach, 2014).

7. De inzet van buurtsportcoaches en lokale Sportimpulsprojecten zorgt volgens betrokkenen voor een toename van het lokale sport- en beweegaanbod en de kwaliteit ervan, voor meer leden van sportverenigingen en voor lokale verbindingen tussen organisaties (voortgangsrapportage Sport en Bewegen in de Buurt, 2014).

Inzet in het onderwijs

Uit de nulmeting van het bewegingsonderzoek in het primair onderwijs van het Mulier Instituut (Reijgersberg et al., 2013) komt naar voren dat bij 42% van de ondervraagde basisscholen een buurtsportcoach actief is. Bij negentien procent van de ondervraagde basisscholen wordt de regeling voor het aanstellen van buurtsportcoaches gebruikt om de vakleerkracht te betalen (Reijgersberg et al., 2013). Uit het jaarbericht brede scholen blijkt dat in 2013 in iets meer dan de helft van de brede scholen in het primair onderwijs (53%) een of meer buurtsportcoaches werkzaam was, overwegend in de combinatie sport en onderwijs (97%, De Weerd et al., 2014). Dit is een toename ten opzichte van het jaarbericht uit 2011. Toen had 41% van de brede scholen in het primair onderwijs een combinatiefunctionaris, merendeels ingezet op de combinatie onderwijs en sport (82%, Oberon, 2012). De combinaties onderwijs-cultuur (49%), onderwijs-welzijn

(14%), onderwijs-zorg (7%) en onderwijs-opvang (7%) komen veel minder vaak voor dan de combinatie onderwijs-sport. Basisscholen die zich in 2013 qua profiel meer op de wijk richten, hebben volgens cijfers uit het jaarbericht van 2013 vaker een buurtsportcoach (63%) dan scholen met een ander profiel.

Inzet werkzaamheden combinatiefuncties

Het voorbeeld van de combinatiefunctie bestaat niet. De taken van een combinatiefunctionaris sluiten namelijk aan op behoeften van de betrokken partners. Toch zijn er ook veel overeenkomsten tussen combinatiefuncties. Enkele voorbeelden:

- › De vakleerkracht bewegingsonderwijs op de school verzorgt ook sport- en beweegactiviteiten in de buurt en bij de sportvereniging;
- › De muziekdocent geeft les binnen de brede school en op de muziekschool;
- › De trainer van de sportvereniging verzorgt lessen op school en naschoolse activiteiten (in de vorm van clinics).

Uit onderzoek blijkt dat de combinatiefunctionaris hoofdzakelijk wordt ingezet voor de volgende taken:

- › Netwerk onderhouden (47%)
- › Beleidsontwikkeling (34%)
- › Trainingen/clinics verzorgen (28%)

De laatste tijd worden ze ook steeds meer ingezet in de aanpak tegen overgewicht.

Overwegingen uit de praktijk

Combinatiefuncties die vallen onder de Brede impuls combinatiefuncties hebben te maken met één contract. De combinatiefunctionarissen in een brede school/IKC, werken in de praktijk nog vaak met twee cao's, twee arbeidsovereenkomsten en twee werkgevers. In de school werken zij als onderwijsassistent en naschool als pedagogisch medewer-

ker. In de cao po is voor de functies op basis van de Brede impuls een uitzondering gemaakt. Dat geldt echter niet voor alle combinatiefuncties/buurtsportcoaches die onder een andere cao zijn aangesteld. Immers de sector primair onderwijs heeft als enige hier cao afspraken over gemaakt. Wanneer één formele werkgever op basis van de Brede impuls combinatiefuncties wel mogelijk is en er in andere situaties bezwaren zijn, dan zouden soortgelijke bestuurlijke afspraken met andere sectoren wellicht mogelijkheden bieden.

De monitor over 2013 laat positieve resultaten zien voor het onderwijs en de inzet in het onderwijs. In de afgelopen periode is er echter ook een verschuiving naar andere sectoren te zien (ouderen, zorg, wijk). Het is ook niet vanzelfsprekend dat gemeenten de gehele cofinanciering blijft dragen. Steeds vaker betalen scholen ook mee, daarbij blijft 20% gefinancierd vanuit het rijk. Borging en structurele inbedding van de functie komt ook het beste tot stand wanneer de betrokken partijen zelf ook financieel bijdragen.

Tot slot

De combinatiefuncties lijken in het primair onderwijs aan een behoefte te voorzien. Voor andere sectoren wordt het primair onderwijs als een belangrijke partner op lokaal niveau gezien bij de inzet van combinatiefuncties. Combinatiefuncties hoeven zich niet te beperken tot sport of cultuur. Naast de koppeling van onderwijs met sport of cultuur is een verbreding van inzet van combinatiefuncties denkbaar. Denk aan natuur (schooltuinen en wijktuinen), (jeugd)zorg, kinderopvang/buitenschoolse opvang.

Samenwerking is essentieel, nu en in de toekomst. Gezien de combinatiefunctionaris als succesfactor wordt gezien bij de IKC's/brede scholen, dan kan met oog op passend onderwijs, de transitie jeugdzorg en 'noodzaak' tot samenwerking als gevolg van krimp situaties een combinatiefunctie (breder) in verbinding met bijvoorbeeld onderwijs en welzijn, onderwijs en (jeugd)zorg, onderwijs en opvang mogelijk een interessante constructie zijn.

Meer weten over combinatiefuncties in het onderwijs. Bezoek de website www.combinatiefunctiesonderwijs.nl of neem contact vvempel@vbs.nl.

Praktijkvoorbeelden

De parkschool Delft is een actieve buurtschool die zich inzet voor gezondheid en sport. De school werkt intensief samen met buurtsportcoaches en sportverenigingen. Buurtsportcoaches en de school voeren dans- en sportactiviteiten samen uit. De buurtsportcoaches hebben ruimte om zelf in de wijk te kijken wat ter plekke nodig is. Zo kan bijvoorbeeld de vereniging naar de wijk toekomen waardoor de drempel lager is. De gemeente heeft een ondersteunende rol.

In Tilburg wordt de combinatiefunctie ingezet als vakleerkracht op de school. De combinatiefunctie is daar een essentieel onderdeel van de totale sportstimulering in de stad. Alle leerlingen krijgen les van een vakleerkracht bewegingsonderwijs en na school worden ze door dezelfde vakleerkracht in contact gebracht met verschillende lokale sportaanbieders. De kinderen leren goed bewegen en de vakleerkracht neemt de teamleden een hoop werk uit handen. Bovendien hoeven de groepsleerkrachten zich nauwelijks zorgen te maken over het naschoolse aanbod. Dat wordt allemaal geregeld door de vakleerkracht vanuit zijn functie als combinatiefunctionaris.

In Rotterdam zijn de cultuurcoaches vanuit acht culturele instellingen werkzaam op dertig scholen. Er zijn bijzondere samenwerkingsverbanden tot

stand gekomen. Bijvoorbeeld tussen het Maritiem Museum en het Scheepvaart- en Transportcollege. Twee speciaal aangestelde cultuurcoaches ontwikkelden samen met het museum onder meer museumlespakketten. Voor het museum en de school leverde de samenwerking nieuwe kennis, didactische mogelijkheden en contacten op.

Een ander voorbeeld is Museum Boijmans Van Beuningen, dat in een Taalen rekenprogramma het kijken naar kunst verbindt met de cognitieve vakken. Een cultuurcoach geeft vanuit het museum wekelijks les op twee basisscholen in Rotterdamse aandachtswijken.

In Leeuwarden heeft Kunstkade voor cultuureducatie in het onderwijs tien cultuurcoaches in dienst genomen, die vijftig basisscholen in Leeuwarden bedienen. Bijzonder is dat het aanbod gratis is, maar niet vrijblijvend. Van de scholen die deelnemen wordt verwacht dat ze een vierjarige verbinding aangaan. Meerwaarde van het traject in Leeuwarden is dat cultuureducatie een vaste plek in de school en in het curriculum krijgt.

Literatuur

Gemeente Tilburg werkt hard aan het bewegingsonderwijs in de stad, KVLO, april 2014.

Jaarbericht brede scholen en integrale kindcentra 2013, Regio-plan, maart 2014.

Monitor Impuls brede school, sport en cultuur 2014 (over 2013), BMC Onderzoek, januari 2015.

Verdiepingsonderzoek buurtsportcoaches 2014: verbreding en structurele samenwerking, Mulier Instituut en Kennispraktijk, oktober 2014.

Voortgangsrapportage Sport en Beweging in de Buurt 2014, Mulier Instituut, december 2014.

Voorstudie effectmeting buurtsportcoaches 2014, Mulier Instituut, december 2014.

www.lkca.nl